

Η Ουκρανία «ασφαλώς δεν είναι πιόνι· μπορεί να μην είναι βασίλισσα, σίγουρα όμως αποτελεί σημαντικό στοιχείο στη σκακιέρα – ένα από σημαντικότερα».

- Ζμπίγκνιου Μπρεζίνσκι, βασικός σύμβουλος γεωπολιτικής στρατηγικής της αμερικανικής κυβέρνησης, σε μια συνέντευξή του στο ουκρανικό έντυπο *Εβδομαδιαία Επισκόπηση*, Μάιος 2004.

Επικίνδυνα παιχνίδια στην Ουκρανία, όπου τον τελευταίο καιρό ανακατεύεται ξανά η τράπουλα των γεωπολιτικών συσχετισμών σε μια παρτίδα που μπορεί να έχει ολέθριες συνέπειες για πολλούς, αλλά κυρίως για τους λαούς της ίδιας της χώρας. Ακόμα και το απευκταίο σενάριο της στρατιωτικής εμπλοκής δεν μπορεί πλέον να αποκλειστεί εντελώς, δεδομένου ότι εκτός από τα σχέδια και τις επιθυμίες των «παικτών», σε παρόμοιες περιπτώσεις κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει το ρόλο του αστάθμητου παράγοντα.

Τα γεγονότα που εκτυλίσσονται τους τελευταίους μήνες στην περιοχή δείχνουν ξεκάθαρα πως η παγκόσμια τάξη πραγμάτων, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την κατάρρευση του σοβιετικού μπλοκ, κάθε άλλο παρά παγιωμένη μπορεί να θεωρείται. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η πραξικοπηματική κατάληψη της εξουσίας στο Κίεβο, που προετοιμάστηκε από ΗΠΑ και ΕΕ, με την αξιοποίηση όχι μόνο γενικά φιλοδυτικών δυνάμεων αλλά και των απογόνων των εθνικοσοσιαλιστών συμμάχων του Χίτλερ, οι οποίοι σήμερα δρουν μέσα από τις γραμμές του κόμματος Σβόμποντα όσο και της εγκληματικής οργάνωσης των νεοναζί του «Δεξιού Τομέα».

Ήδη από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η Ουάσιγκτον είχε δείξει την πρόθεσή της για πάση θυσία επέκταση του ελέγχου της στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, σε μια προσπάθεια περικύκλωσης και απομόνωσης της Ρωσίας (όχι απλώς οικονομικής, αλλά κυρίως στρατιωτικής). Στα πλαίσια αυτά, η στρατηγικά σημαντική, κατά τον Μπρεζίνσκι, Ουκρανία δεν ήταν δυνατόν να μείνει έξω από το στόχαστρο μια που, εκτός των άλλων, θα μπορούσε να χρησιμεύσει και σαν γέφυρα προς τις πλούσιες σε ενεργειακά αποθέματα περιοχές της κεντρικής Ασίας. Έτσι τα τελευταία χρόνια η Ουκρανία λειτουργεί σαν εκκρεμές, τότε ευθυγραμμιζόμενη με τη Ρωσία και τότε παρεκκλίνοντας απότομα προς τη Δύση (Πορτοκαλιά Επανάσταση κ.λπ.) Το τελευταίο διάστημα, ο ανατραπείς πια πρόεδρος Γιανουκόβιτς είχε επιχειρήσει άλλη μια τέτοια θεαματική στροφή, αρνούμενος την τελευταία στιγμή την υπογραφή μιας συνθήκης σύνδεσης της Ουκρανίας με την ΕΕ, σε μια προσπάθεια να αποφύγει τους επαχθείς όρους της τρoίκας ΕΕ-ΔΝΤ-NATO που θα τη συνόδευαν. Αυτό άνοιξε τις πύλες της κόλασης και το Κίεβο πλημμύρισε από κάθε είδους δυτικούς πράκτορες, καθώς και υψηλόβαθμους και χαμηλόβαθμους δυτικούς πολιτικούς και

αξιωματούχους, οι οποίοι μοίραζαν κεκάκια στους «δημοκράτες εξεγερμένους» της Μαϊντάν μαζί με υποσχέσεις για κρουνοὺς δολαρίων και ευρώ που θα μετέτρεπαν την Ουκρανία σε επίγειο παράδεισο.

Οι μεγάλες δυνάμεις ακολουθούν παραδοσιακά τη μέθοδο της δοκιμής του αντιπάλου, προκειμένου να διαπιστώσουν πού βρίσκονται τα όρια και οι «κόκκινες γραμμές» του. Αν αυτό επιχειρήθηκε στην περίπτωση της βίαιης επιχείρησης απόσπασης της Ουκρανίας από τη ρωσική επιρροή και επαναπρόσδεσής της στη Δύση, οι δυτικοί ηγέτες θα πρέπει να έχουν τώρα μια αρκετά σαφή εικόνα του τρόπου σκέψης και αντίδρασης του Ρώσου ομολόγου τους, γνωστού όχι μόνο για τη στρατιωτική του προέλευση αλλά και για την πολύχρονη ευδόκιμη προϋπηρεσία του στη διαβόητη KGB. Και μάλλον δεν δικαιούνται να δηλώνουν έκπληκτοι, με δεδομένο και το προηγούμενο της Γεωργίας...

Η αστραπιαία ρωσική αντίδραση στην Κριμαία, με την αναιμακτη επανενσωμάτωση της χερσονήσου, είναι φυσικό να προκάλεσε ριγή ανησυχίας σε πολλές χώρες, ανάμεσα στις οποίες και σε αρκετές ευρωπαϊκές, που βρίσκονται αντιμέτωπες με τα δικά τους εσωτερικά αποσχιστικά προβλήματα. Η Ισπανία με τους Καταλανούς και τους Βάσκους, η Βρετανία με τους Σκοτσέζους, ακόμα και η Ιταλία που βρέθηκε τελευταία μπροστά σε αποσχιστικές απαιτήσεις από το Βένετο, είναι μερικές από αυτές. Παραδοσιακά, η Δύση επιδεικνύει εξαιρετική δυσανεξία απέναντι στις διεκδικήσεις των λαών για αυτοδιάθεση και στην οποιαδήποτε αλλαγή συνόρων, θεωρώντας παράνομη την απόσχιση οποιασδήποτε περιοχής, εκτός αν η χώρα στην οποία αυτή ανήκει έχει συμφωνήσει στη διεξαγωγή σχετικού δημοψηφίσματος. Όταν, ωστόσο, αποδέχεται κανείς και την παραμικρή εξαίρεση από έναν κανόνα, θα πρέπει να είναι προετοιμασμένος για το ενδεχόμενο το παράθυρο αυτό να ανοίξει και όταν δεν θα τον βολεύει – και μια τέτοια εξαίρεση ήταν οι «γενοκτονίες» ή «μαζικές φρικαλεότητες», που η Δύση θεώρησε ότι μπορούσαν να δικαιολογήσουν την ανεξαρτητοποίηση μιας εδαφικής οντότητας. Η εξαίρεση αυτή επέτρεψε, παλιότερα, την απόσχιση του Μπαγκλαντές από το Πακιστάν και πιο πρόσφατα την απόσπαση του Κοσσυφοπεδίου από τη Σερβία – όμως σ' αυτές τις περιπτώσεις τα συμφέροντα της Δύσης προφανώς εξυπηρετούνταν από τις εξελίξεις. Η υστερική αντίδραση στην περίπτωση της Κριμαίας και ο ισχυρισμός ότι οι συνθήκες είναι διαφορετικές από εκείνες που οδήγησαν στην ανεξαρτητοποίηση του Κοσσυφοπεδίου, ενέχει τον παραλογισμό ότι η απόσχιση της χερσονήσου από την Ουκρανία θα μπορούσε να είναι αποδεκτή, ακόμα και επιθυμητή... μόνο αν ο λαός της Κριμαίας είχε πρώτα σφαγιαστεί. Φυσικά, καμία μνεία δεν γίνεται στις επιθυμίες του ίδιου του λαού της περιοχής, ούτε αναφορά στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης μιας περιοχής που, από ένα ανεξήγητο καπρίτσιο του προ πεντηκονταετίας ηγέτη της ΕΣΣΔ Χρουστσόφ, βρέθηκε αποκομμένη από τη χώρα στην οποία ανήκε τους τελευταίους αιώνες. (Και προφανώς, ανεξάρτητα από τον εσπευσμένο τρόπο με τον οποίο πραγματοποιήθηκε το δημοψήφισμα και από την αμφισβητούμενη διατύπωση των δύο επιλογών μεταξύ των οποίων κλήθηκαν να διαλέξουν οι κάτοικοι της Κριμαίας, κανένας σοβαρός έστω και απλός θεατής των γεγονότων δεν αμφιβάλλει ότι η αποδέσμευση από το σημερινό ακροδεξιό καθεστώς του

Κιέβου και η επανένωση με τη Ρωσία αποτελούσε, τη συγκεκριμένη στιγμή, σαφή επιθυμία της συντριπτικής πλειοψηφίας τους).

Αφού λοιπόν το ζήτημα της Κριμαίας (όπου, ας μην ξεχνάμε, υπάρχουν ζωτικές ρωσικές στρατιωτικές εγκαταστάσεις) λύθηκε με συνοπτικές διαδικασίες, η προσοχή της παγκόσμιας κοινότητας στράφηκε στην ανατολική Ουκρανία. Οι μεγάλοι πληθυσμοί ρωσικής καταγωγής που ζουν εκεί την καθιστούν ιδανικό επόμενο θύμα της ρωσικής επιθυμίας για βίαιη επαναχάραξη των συνόρων. Το ζήτημα είναι: τρέφει πραγματικά παρόμοια επιθυμία τη συγκεκριμένη στιγμή η Ρωσία; Η Δύση επιμένει πως ναι και προς επίρρωση των ισχυρισμών της αναφέρει τη συγκέντρωση μεγάλων ρωσικών δυνάμεων στα σύνορα με την Ουκρανία, καθώς και την αποστολή εκατοντάδων Ρώσων πρακτόρων «επί του πεδίου», με εντολή να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις και τις αφορμές για μια ρωσική εισβολή. Η Ρωσία πάλι ισχυρίζεται πως όχι, δηλώνει πλήρη σεβασμό στην ανεξαρτησία της Ουκρανίας, διαψεύδει τις πληροφορίες για στρατιωτική κινητοποίηση και ζητάει διαπραγματεύσεις. Προς το παρόν, είναι ασαφές κατά πόσο μια βίαιη προσάρτηση της ανατολικής Ουκρανίας θα εξυπηρετούσε βραχυπρόθεσμα τα σχέδια του Πούτιν και παρότι καμιά δυτική δύναμη δεν φαίνεται διατεθειμένη να προσφύγει στα όπλα για χάρη της Ουκρανίας, η Ρωσία μάλλον δεν επιθυμεί να διακινδυνεύσει περισσότερες κυρώσεις και διεθνή απομόνωση. Το άμεσο συμφέρον της Μόσχας υπαγορεύει μάλλον την παραμονή της περιοχής στην Ουκρανία, πράγμα που θα επιτρέψει τη συνεχή άσκηση πίεσης στο Κίεβο για επιστροφή του, εν καιρώ, στη ρωσική σφαίρα επιρροής. Η τραγική κατάσταση της ουκρανικής οικονομίας είναι δεδομένο ότι θα οδηγήσει σύντομα τη χώρα σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις, μόλις αρχίσουν να γίνονται αισθητές και οι επιπτώσεις των μέτρων που αναπόφευκτα θα συνοδεύουν κάθε δυτική «βοήθεια». Αν στο μεταξύ η χώρα έχει αποσταθεροποιηθεί ακόμα περισσότερο λόγω των αποσχιστικών ταραχών στα ανατολικά, σε συνδυασμό με μια μόνιμη απειλή στρατιωτικής επέμβασης, ο στόχος θα μπορούσε να επιτευχθεί ευκολότερα και, το κυριότερο, σχετικά αναιμάκτα.

Έχουμε έτσι μια επανάληψη, με αντιστροφή των ρόλων, των όσων παρακολουθήσαμε τους τελευταίους μήνες στο Κίεβο. Οι χθεσινοί «ειρηνικοί διαδηλωτές» στους οποίους οι δυτικοί διπλωμάτες μοίραζαν γλυκά και υποσχέσεις στην πλατεία Μαϊντάν, καταγγέλλοντας τις εναντίον τους επιθέσεις από τις δυνάμεις ασφαλείας του Γιανουκόβιτς, είναι τώρα το καθεστώς που στέλνει τις δικές του δυνάμεις ασφαλείας εναντίον των ρωσόφωνων εξεγερμένων της ανατολικής Ουκρανίας. Από τους πραξικοπηματίες και τους ακροδεξιούς που κυβερνούν σήμερα στο Κίεβο δεν μπορεί να διαφεύγει η ειρωνεία του πράγματος όταν απειλούν με δυναμική επέμβαση τους «τρομοκράτες» που έχουν καταλάβει κυβερνητικά κτίρια στα ανατολικά της χώρας...

Η κατάσταση γίνεται ακόμα πιο περίπλοκη αν ληφθούν υπόψη οι καταγγελίες για παρουσία στην ανατολική Ουκρανία μισθοφόρων της αμερικανικής εταιρείας Greystone (πρώην

θυγατρικής της

Χε

, παλιότερα

Blackwater

, γνωστή για την αιμοσταγή δράση της σε διάφορα πεδία μαχών όπου εμπλέκονται οι ΗΠΑ), πλάι σε ομάδες φασιστών του ουκρανικού Δεξιού Τομέα και του Σβόμποντα.

Ενδεικτικό είναι και το ταξίδι αστραπή του επικεφαλής της

CIA

στο Κίεβο, το οποίο η Ουάσιγκτον αναγκάστηκε να παραδεχτεί μετά τις σχετικές καταγγελίες του Κρεμλίνου. Από την άλλη, το Κίεβο κατηγορεί τη Μόσχα ότι πίσω από την κατάληψη κυβερνητικών κτιρίων στην ανατολική Ουκρανία βρίσκονται τακτικές ρωσικές δυνάμεις που παριστάνουν τους «ρωσόφωνους πολίτες». Φυσικά, αν νομίζει κανείς ότι ανάμεσα στους εξεγερμένους του Ντονιέτσκ, του Χάρκοβ, του Λουγκάνσκ και του Σλαβιάνσκ δεν βρίσκονται Ρώσοι πράκτορες θα πρέπει να είναι εξίσου αφελής με όσους πίστευαν πως οι δυτικές μυστικές υπηρεσίες παρακολουθούσαν τα γεγονότα της πλατείας Μαϊντάν από την τηλεόραση. Αυτοί αποτελούν τη μια όψη του νομίσματος. Η άλλη είναι οι πραγματικοί, δημοκρατικοί πολίτες της περιοχής, που αρνούνται να αναγνωρίσουν και να υπαχθούν στις πραξικοπηματικές, ακροδεξιές αρχές του Κιέβου και επιζητούν τη διάρρηξη των δεσμών από αυτές.

Οι σημερινές διεθνείς σχέσεις, ως γνωστόν, δεν είναι πεδίο για ρομαντικούς και στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής οι κυβερνώντες κάθε χώρας, πέρα από τη στρατιωτική επιλογή, είναι έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν κάθε είδους άλλα όπλα (διπλωματικά, οικονομικά, προπαγανδιστικά κ.ο.κ.) Το ρωσικό αέριο και η εξάρτηση της Δύσης από αυτό θα παίξουν το ρόλο τους στις εξελίξεις και είναι ένας από τους κυριότερους λόγους για τους οποίους η Ευρώπη δείχνει μεγαλύτερη απροθυμία από την (ενεργειακά ανεξάρτητη από τη Ρωσία) Αμερική να τραβήξει πολύ το σκοινί.

Και, όπως συνήθως όταν τσακώνονται οι ελέφαντες, την πληρώνουν τα μυρμήγκια, συχνά ακόμα κι αυτά που στέκονται αμέριμνα παράμερα. Η σύγκρουση Δύσης-Ρωσίας για την Ουκρανία θα μπορούσε να έχει καταστροφικές συνέπειες όχι μόνο για τους λαούς της Ουκρανίας, αλλά και για όλο τον κόσμο, ανάλογα και με τα όπλα που θα επιλέξουν τελικά να χρησιμοποιήσουν οι αντίπαλοι. Και όπως ήδη προαναφέραμε, καμιά φορά η έκβαση καθορίζεται από αστάθμητους παράγοντες.

Οι λαοί, ανάμεσά τους και ο δικός μας, έχουν κάθε λόγο να ανησυχούν για τις εξελίξεις στην επικίνδυνη αυτή ουκρανική ρουλέτα. Η επιστροφή της ανθρωπότητας στο διπολισμό δεν μπορεί να θεωρηθεί θετική προοπτική για το μέλλον της, ούτε βέβαια ο κόσμος μας θα γίνει καλύτερος αν γίνει πολυπολικός και μοιραστεί από την αρχή σε νέες, περισσότερες αυτή τη φορά μεγάλες δυνάμεις. Ακόμα και μετά τη διεθνή διάσκεψη της Πέμπτης 17 Απριλίου στη

Γενεύη μεταξύ ΗΠΑ, Ρωσίας, ΕΕ και Ουκρανίας, η οποία υποτίθεται ότι είχε καταλήξει σε συμφωνία για τον αφοπλισμό όλων των παράνομων ένοπλων ομάδων, την εκκένωση και παράδοση των καταληφθέντων κτιρίων, το άνοιγμα όλων των δημόσιων χώρων, χωρίς να λείπουν και οι αναφορές στην αλλαγή του ουκρανικού συντάγματος και στην αναγνώριση μεγαλύτερης αυτονομίας για τους ρωσόφωνους της ανατολικής Ουκρανίας, η ένταση και οι διαμάχες δεν δείχνουν να υποχωρούν. Οι ξεσηκωμένοι ρωσόφωνοι πληθυσμοί αρνούνται να καταθέσουν τα όπλα αν δεν προηγηθεί η απομάκρυνση της πραξικοπηματικής κυβέρνησης του Κιέβου. Ο Αμερικανός ΥΠΕΞ απείλησε πως αν δεν υπάρξει πρόοδος, η Ουάσινγκτον «δεν έχει άλλη επιλογή από το να επιβάλει μεγαλύτερες κυρώσεις στη Ρωσία». Το ΝΑΤΟ αποφάσισε να ενισχύσει ακόμα παραπέρα τα στρατεύματά του στην ανατολική Ευρώπη και τη Βαλτική. Ο Ρώσος πρόεδρος εξαπέλυσε καταγγελίες για «παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων» και απαίτησε «ισορροπία ισχύος για να υπάρξει επιθυμία για διαπραγματεύσεις».

Η πιο ελπιδοφόρα εξέλιξη σημειώθηκε όταν οι άντρες του ουκρανικού στρατού που είχαν σταλεί για να καταπνίξουν με μια δήθεν «αντιτρομοκρατική εκστρατεία» την εξέγερση των συμπολιτών τους στην Ανατολή αρνήθηκαν να πυροβολήσουν εναντίον τους και αυτομόλησαν. Καθώς και όταν έξι τεθωρακισμένα οχήματα των δυνάμεων του ουκρανικού στρατού μπήκαν στην πόλη Σλαβιάνσκ με υψωμένη τη ρωσική σημαία και τη «σημαία του ανεξάρτητου Ντονέσκ κάτω από τις επευφημίες και τους πανηγυρισμούς των ρωσόφωνων διαδηλωτών. Τα γεγονότα αυτά έδειξαν ότι μόνο όταν οι ίδιοι οι λαοί πάρουν τη μοίρα τους στα χέρια τους θα μπορέσουν να λυθούν οριστικά τα αμέτρητα εθνικά προβλήματα που έχουν αφήσει πίσω τους σ' όλο τον κόσμο αιώνες πολέμων, αποικιακής και ιμπεριαλιστικής πολιτικής και αυθαίρετης χάραξης συνόρων με στόχο τη διαιώνιση της κυριαρχίας των εκάστοτε μεγάλων δυνάμεων. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει ασφαλώς να γίνεται σεβαστό το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των εθνών, χωρίς ωστόσο να μας διαφεύγει ότι κάθε περίπτωση είναι διαφορετική και καμιά «συνταγή» δεν μπορεί να εφαρμοστεί τυφλά. Όπως επίσης δεν θα πρέπει να ξεχνάμε πως «η ισχύς εν τη ενώσει»: οι πιθανότητες των λαών να αντισταθούν με επιτυχία στους παλιούς και επίδοξους αφέντες τους είναι τόσο μεγαλύτερες όσο στενότερη είναι η συνεργασία και η σύμπνοια ανάμεσα στους ίδιους.